

VELDSLAG VOOR EEN MAN ALLEEN (TOM LANOYE)

Het geheim van de stilte

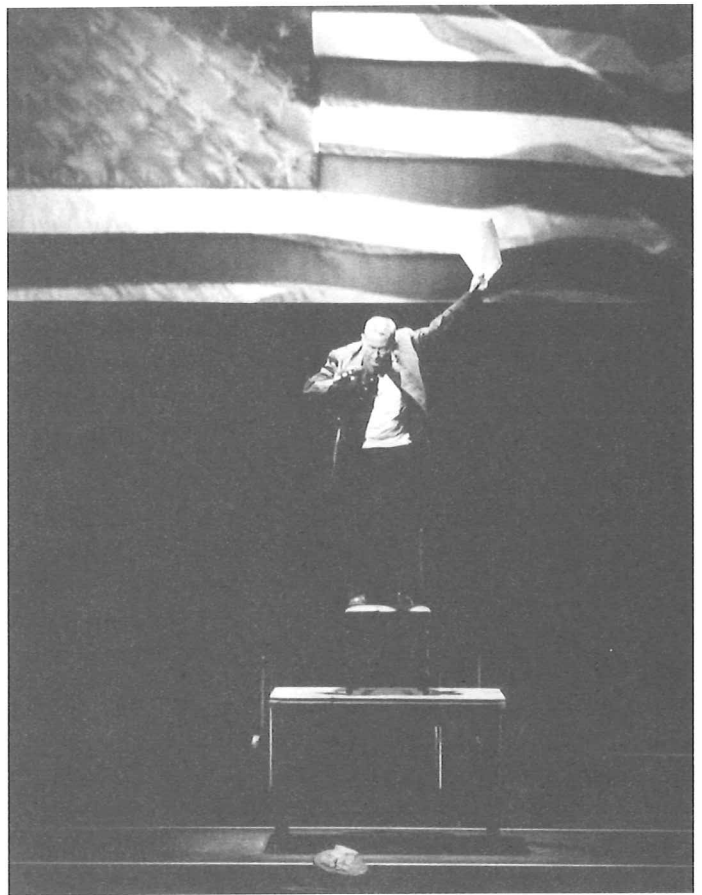
Tom Lanoye zet met zijn podiumvoorstelling *Veldslag voor een man alleen* een slotakkoord achter zijn meest recente schrijfwerk: de trilogie *Het goddelijke monster/ Zwarte tranen/ Boze tongen*, en de gedichtenbundel *Niemand's Land*. Hij wilde geen bekakte voorleesavonden maar een bastaard van een productie met muziek, video en een boordevol gevuld podium. Maar is het resultaat een onvolgroeid afvloeisel of een vinnig kruisras? Werkt de voorstelling, en hoe dan wel? Geen antwoorden, wel enkele bedenkingen in drie concentrische lagen.

1

De Grote Oorlog en haar eeuwige Oude Leugen: 'Dulce et decorum est pro patria mori.' 't Is goed en zoet te sterven voor het vaderland', vertaalt Tom Lanoye de laatste woorden uit Wilfred Owens oorlogsgedicht, die enkele meters boven hem worden geprojecteerd in het lettertype van een schrijfmachine zoals die waarmee moeders op de hoogte werden gebracht van het eer- en zinvol sneuvelen van hun zoons. Het is mogelijk de bekendste regel uit de verzameling gedichten die de oorlogsdichters schreven tijdens en na hun dienst, en die Lanoye decennia later hertaalde in een eigentijds maar even poëtisch Nederlands. Tussen de regels borrelt cynisme en verontwaardiging op. Het verkrampte sarcasme slaagt er slechts af en toe in een soort lichtheid toe te voegen. De suggestieve kracht van woorden en het talent van de dichters en de vertaler steken schril af tegen de onverbiddelijke trauma's waartegen ze vechten. Lanoyes versies van de gedichten (verzameld in de bundel *Niemand's Land*) én zijn voordracht ervan in

Veldslag voor een man alleen bevatten gelijkaardige gevoelsladingen en zijn minstens even krachtig als de originelen. De soundscape van Paul Mennes ondersteunt de voordracht en is lichtjes onheilspellend, maar ontgensprekelijk mooi. Net zoals de poëzie zelf. Vaak is het precies deze soundtrack die door plotse omschakelingen aangeeft dat er een stijlbreuk in de voorgedragen of afgelezen tekst volgt. Beide media zijn op een hoog niveau uitgewerkt en perfect op elkaar afgestemd: herkenbare, steeds terugkerende elektronica-zuchten bij de afscheidswaarden van kolonel Chevalier-Devilder, poppy muzak tijdens de liftscène waarin Katrien haar enige kind geschopt krijgt, techno gedurende de declamatie op de troon met een geprojecteerde Amerikaanse vlag op de achtergrond. Daarbij vormen ook de andere, meestal zeer geësthetiseerde videobeelden illustraties bij de opgevoerde tekst.

Dat is merkwaardig voor een voorstelling die zich expliciet profileert als een bastaardvorm waarin met behulp van verschillende media een nieuwe invulling wordt gezocht voor het concept 'literaire performance'. Die ambitie is overigens van meet af aan overduidelijk: je merkt ze op als je het podiumbeeld bekijkt of het lijstje meewerkende kunstenaars overloopt. Ook Lanoye zelf hamerde er vooraf op dat hij komaf wilde maken met de 'traditionele literaire optredens, bekakte voorleesavonden die de sfeer oproepen van rode pluche, champagne en kaarslicht, in elkaar gestoken voor de fijne lieden die in schuine falanx de zaal betreden'.¹ Want hoewel de mooi klinkende muziek, het grote videoscherm en het volgestouwde podium vuurwerk beloven,

Veldslag voor een man alleen TOM LANOYE foto Stephan Vanfleteren

zijn de ogenblikken al te zeldzaam waarop ze echt voluit worden ingezet als onafhankelijke media in confrontatie met Lanoyes spel.

In deze productie bestaat het multidisciplinaire experiment er eerder in enkele zeer verscheiden literaire fragmenten op een dramaturgische wijze samen te klinken en op een podium te brengen. Niet door een acteur, maar door de auteur zelf. Die wordt steeds omschreven als een rasperformer (wat dat ook moge zijn), maar is geen acteur. Lanoye ambieert dat ook niet: 'Ik probeer geen personages te vertolken. Ik ben geen acteur. Nu is er een spanning aanwezig omdat ik als schrijver zelf mijn personages opvoer. Dat is bijzonder onzuiver, en af en toe schiet ik door. Ik bezit niet de kwaliteiten om goed te acteren. Beschouw mijn vertolkingen eerder als een brute schets met houtskool.'

Naast de speelstijl komt het ook door de aard van de gebrachte teksten dat je *Veldslag* op een ongewone manier beleeft. De receptie van poëzie en auctoriele fragmenten uit de *Monstertrilogie* is totaal verschil-

lend, maar staat bovendien haaks op de belevenis van andere monologen die erg naar het theatrale, zelfs cabaretse neigen. Zo is de scène waarin tapijtenboer Leo golf probeert te spelen, puur cabaret: heel functioneel als aandachtspunt in een iets te lange en wijdloppige voorstelling.

2

Je hoeft dus niet eens naar de muziek te luisteren of naar de videobeelden te kijken om al op een dubbele manier geconfronteerd te worden met een onzuivere opvoering. Dat komt ten eerste door het steeds wisselende literaire genre dat in een erg theatrale omgeving wordt gebracht, of het zich daartoe nu leent of niet. Zo is er het decor, de goed gerepeteerde en naadloze overgangen tussen passages, een uitgekiende belichting, attributen die uit het technische plafond komen gevallen, de man op het podium met zijn kostumering en functionele naakt, ... Ten tweede is deze rasperformer door deze omkadering misschien wel het meest hybride element in heel de constructie. Want hoewel Lanoye op het speelveld staat en dus per definitie opvoerder,